

Teprve nedávno se můj otec dozvěděl od přátel mého dědečka, že pochází ze židovské rodiny. Řada předků z otcovy strany nepřežila II. světovou válku. Chtěla bych se s vámi podělit o jejich životní příběhy. Bohužel nejsou úplné, informace jsou poskládány z několika málo zachovaných dokumentů, protože toto téma bylo až do nedávné doby v rodině mého otce tabu. Dědeček už nežije a babička má z minulosti strach, nikdy o ní nemluvila a nechce si ji připomínat.

- Odkud pocházejí prarodiče autorky projektu?
- Věděla Zuzana o svém židovském původu?
- Kdy a jak se o něm dozvěděla?

- Proč měla Zuzanina babička strach z minulosti?
- Jaký může být důvod pro to, že rodiče zatají dětem jejich židovský původ?

Můj příběh

Zuzana Elbertová
Gymnázium Přípotoční, Praha 10

Dědeček si založil malou účetní kancelář a jednou z jeho zaměstnankyní byla i moje babička, jeho budoucí žena. Později o své první ženě a synovi nikdy nemluvil. Můj otec se o jejich existenci dozvěděl až v roce 1993. Dědeček zemřel roku 1985. Z dědečkoví rodiny válku přežili jeho starší sestra Bela a bratr Eugen, kteří už dnes také nežijí.

ZUZANA ELBERTOVÁ

Babiččin příběh

Příběh mojí babičky Kláry, rozené Máté, a její rodiny známe podrobněji z jejího vyprávění a z dopisu, který krátce po válce napsala panu Janetzkému, mistrovi v berlínské továrně, kde byla na nucených pracích.

Babička se narodila 4. 6. 1913 v Szegedu v Maďarsku. Její otec István Máté byl stavební inženýr a byl spoluvlastníkem továrny na nábytek. Její matka Erzsébet Pető byla v domácnosti. Babička chtěla studovat na vysoké škole, ale pradědeček byl přesvědčen, že žena vyšší vzdělání nepotřebuje, a proto ji poslal do Vídně do učení. Tam se vyučila rukavičkářkou a naučila se velmi dobře německy, což později využila a možná jí to i zachránilo život. Po návratu z Vídně v roce 1932 se vdala za bankovního úředníka doktora Ondřeje Fischera, ale roku 1937 se rozvedli. Jejich manželství bylo bezdětné. Po německé okupaci Maďarska na jaře roku 1944 začali Němci organizovat transporty maďarských Židů do vyhlazovacích táborů. Babiččina rodina byla odvezena téhož roku. Transportu unikl jenom mladší bratr Peter, který bojoval v řadách maďarské armády v Sovětském svazu, válku

ale rovněž nepřežil. V bojích na maďarsko-rakouských hranicích s Rudou armádou byl raněn do nohy a dostal otravu krve. Datum jeho smrti a místo, kde je pohřben, neznáme. Babička se svými rodiči byla odvezena do Osvětimi, kde se také viděli naposled. Prababička Erzsébet šla do plynu pravděpodobně rovnou. Podle úmrtního listu, který byl po válce vystaven v Szegedu, zemřela 15. 7. 1944 ve věku 53 let. Pradědeček István žil o měsíc déle a velice se trápil, protože nevěděl, co se stalo s jeho rodinou. Zemřel 15. 8. 1944 ve věku 62 let. Domnívám se, že tato data jsou přibližná. Na úmrtních listech není ani vyplněna kolonka „Vyznání“.

Protože babička byla mladá (31 let), byla odvezena spolu s dalšími ženami na práci do Německa. Dostala se až do Berlína, do továrny na letecké motory Argus. Protože uměla velmi dobře německy, dělala tlumočnici mezi vězeňkyněmi, dozorci a mistry výroby. Postupně se blíže seznámila s mistrem Janetzkým, který se snažil vězeňkyním pomáhat – tajně jim nosil jídlo a hlavně je psychicky podporoval. Jeho pomoc byla opravdu hrdinstvím, protože kdyby byl odhalen, byl ohrožen nejen on, ale i jeho rodina – žena a šestiletý syn Dieter. Naštěstí nic takového se nestalo a babička si s panem Janetzkým po válce dopisovala a nyní se stále stýkáme s Dieterovou rodinou, která žije v Berlíně. Pana Janetzkého viděla naposledy na začátku dubna 1945 při nástupu na dvoře továrny, kde k ní přistoupil, i přestože dvůr byl plný dozorkyň, a řekl jí, že už to nebude dlouho trvat, a ona četla v jeho očích, že ji brzy čeká smrt. Dne 20. 4. 1945 byly všechny vězeňkyně v 9 hodin večer za stálého bombardování vyvedeny z tábora a bez přestávky musely jít 32 kilometrů do tábora v Oranienburgu. Tam dorazily ráno a až do oběda stály v dešti na dvoře. Tento tábor byl také v likvidaci. Nějakým mužům se podařilo pro ženy sehnat příkrývky. Všechny ženy byly promočené a trpěly různými zdravotními potížemi.

Zuzanina babička Klára

ZUZANA ELBERTOVÁ

Po večerním počítání se asi v 19 hodin vydaly na pochod. Druhý den odpoledne je zavřeli do stodoly a řekli jim, že mohou až do rána spát. Všechny byly tak vyčerpané, že jenom klesly k zemi na tom místě, kde stály. Později, když se ochladilo, babička se spolu s přítelkyněmi Gretou a Magdou zahrabaly do slámy, která byla pod střechou. Kolem deváté, když se stmívalo, zaslechly povely dozorců, aby se seřadily a pochod mohl pokračovat. Greta měla slabé srdce a už nemohla jít dál, starší Magda řekla, že už také dál nepůjde. Babička byla také vyčerpaná a byla by raději, aby ji Němci zastřelili, než aby musela pokračovat v pochodu. Ve tmě slyšely jen křik o pomoc a praskání bičů. Bály se, že dozorcí přivedou psy, aby vyčenichali schované vězeňkyně. Pak uslyšely hlavního dozorce, jak křičí, aby nechali počítání, protože Rudá armáda již je velice blízko. Transport se vydal na pochod. Všude se rozhostilo ticho a ony usnuly. Spaly celých 48 hodin. Když se probudily, babička se odvážila slézt dolů. Stodola byla plná Němců, kteří utíkali před Rudou armádou. Poprosila je o něco k jídlu. Dostala vodu a šlupky od brambor. Po dalších dvou dnech byly chyceny Landverschützem a zavřeny do stodoly přeplněné dalšími chycenými lidmi. Druhý den se vydaly opět na pochod. Babička se začala bavit s jedním dozorcem, který se vyptával odkud je a jak se sem dostala. Dal jí svůj poslední chléb a pomohl jí i s přítelkyněmi znova utéct. Celý den byly schované v lese a jedly syrové brambory. Došly do vesnice Radensleben u Neurupinu, kde bylo plno vojáků SS. Babička řekla, že jsou Maďarů nuceně nasazené v Berlíně a že se při evakuaci ztratily své skupině. Starosta je přidělil do kuchyně, kde vařily pro vojáky SS.

Dne 30. 4. 1945 po poledni vesnici opustila poslední jednotka SS a odpoledne se objevil první ruský tank. Všichni obyvatelé se šli schovat do bunkrů, jenom babička a její dvě přítelkyně se vrhly k tanku, ze kterého vystoupil kyrgyzský voják.

V Radensleбенu zůstaly až do poloviny června, kdy se babička dostala se svými přítelkyněmi na nákladní auta, která jela do Berlína. Tam byly v obrovském táboře, který byl spravován Rusy. Koncem června se asi patnáctičlenná skupina Maďarů vydala na cestu domů. V rodném Szegedu našla jen prázdný byt a dozvěděla se o smrti svých blízkých. V Szegedu už neměla žádné příbuzné, a proto odjela do Budapešti, kde začala pracovat v sanatoriu. V listopadu 1946 se přestěhovala do Bratislavy. Nastoupila do firmy Karola E. a 8. 8. 1948 se vdala. Ještě před tím konvertovala na římskokatolickou víru. Dne 20. 9. 1949 se jim narodil syn Tomáš, můj otec. Babička ho ze strachu nechala pokřtít. Obávala se, aby se minulost neopakovala.

Babička dnes žije v léčebně dlouhodobě nemocných a velmi nerada mluví o tom, co bylo. Dnes už nemá dost síly, aby žila sama, ale pro to, co dokázala tehdy, ji obdivuji.

Tito mí příbuzní a miliony dalších byli lidé jako my všichni, ale přesto ztratili právo na život. Stačila k tomu jediná malá odlišnost – jiná víra, jiná barva pleti, jiný způsob myšlení.

Tento příběh jsem napsala, aby lidé nezapomněli.

Zuzanina prababička